

בכסה ליום חגנו

הרב יחיעם עוזרי, המועצה הדתית רמת גן

בכל מערכת החגים התורה מפרטת לנו את שם החג ואת המצווה המייחדת אותו ובנוסף לכך התורה מבארת את סיבת התאריך וסיבת המצווה לפי היבט הסטורי או חקלאי.

בפסח נאמר "כי בו יצאת ממצרים"¹. בסוכות נאמר "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים"². בשבועות נאמר "וחג הקציר בכורי מעשיך"³. ביום הכיפורים נאמר "לכפר עליכם לפני ה' אלוהיכם"⁴.

אולם בראש השנה נאמר "בחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם"⁵. למרבה הפלא הכתוב אינו מציין את שם החג, מהותו והנימוק לבחירתו. לפלא זה מתייחס הרמב"ן בדרשתו לראש השנה:

ולא פירש הכתוב טעם המצוה הזאת, למה תרועה, ולמה נצטרך זכרון לפני ה', ביום הזה יותר משאר הימים, ולמה יצווה להיות מקרא קודש בכלל".

ועוד כאשר נחפש את מהותו של היום נגלה שני מוטיבים שונים. הסבר ראשון אנו מוצאים בדברי נחמיה המציין בפני השבים מהגולה לארץ ישראל. "אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' מעוזכם"⁶. הסבר שני מופיע בגמרא "כל באי עולם עוברים לפני כבני מרון"⁷. וביתר

1. שמות כג טו
2. ויקרא כג מג
3. שמות כג טז
4. ויקרא כג כח
5. במדבר כט א
6. ת, י
7. ר"ה יח.

בהירות נאמר בתפילת המוסף "כבקרת רועה עדרו...כן תעביר ותמנה נפש כל חי ותחתוך קיצבה לכל בריאותך ותכתוב את גזר דינם...מי לחיים..".

לאור האמור ראש השנה מצטייר כיום בו רב הנסתר על הגלוי. כדברי רבינו בחיי⁸:

"ומה שבאה פרשה זו סתומה יותר משאר פרשיות המועדים, העניין הוא מה שידוע בעניני תורתנו הקדושה אותם שהם מפינות הדת ועיקריה. כי כל מה שהעניין יותר נעלם ויותר פנימי הוא יותר סתום".

וכן סובר האברבנאל:

"והנה לא ביארה התורה שיהיה יום תרועה יום הדין לפי שהתורה ניתנה לכל העם. והמדע הזה מהדין הכולל בראש השנה על כל עניני השנה אינו מדע ראוי לכל העם כי הוא סוד ה' ליראיו".

לא רק מהות היום חתום במיסתורין אלא אף מצות היום. בכתוב נאמר "יום תרועה יהיה לכם", אולם הכתוב אינו מציין במה מקיימים מצוה זו וכיצד מקיימים אותה. גם לגבי מהות המצוה אנו מוצאים שני מוטיבים לקיומה, הראשון מבטא את הזכרון שמעורר השופר לפני ה', ואילו השני בא לעורר את העם "היתקע שופר בעיר..לא יחרדו"⁹.

עד כה ביארנו שראש השנה מהותו והמצווה שבו הם בגדר סוד. אולם דווקא סודו מאתגר את האדם לגלות את צפונו כדי שיוכל להפיק מראש השנה את המירב.

דוד המלך משבח את עם ישראל: "אשרי העם יודעי תרועה"¹⁰ שואל המדרש¹¹ וכי רק עם ישראל יודע להריע והרי כל האומות יודעות להריע? מבאר המדרש, רק עם ישראל יודע להתעלות ביום הזה ולממש את הסגולות הטמונות בתקיעת השופר ובכך למנף את ההתעלות בראש השנה בשעה שעומדים לפני ה' בדין.

סגולת היום היא ביכולתו של האדם להכניס לפני ה' את כל מעלותיהם של עם ישראל לאורך כל ההיסטוריה מימי האבות ועד עתה, שבאו לידי ביטוי בחיבור

8. ויקרא כג כד

9. עמוס ג ו

10. תהילים פט פז

11. ויקרא רבה כט ד

ובמפגש הישיר שנוצר בין הקב"ה ועם ישראל (כגון: עקידת יצחק מעמד הר סיני וכו'). זיכרון זה ביכולתו לרצות את ה' ולהעביר את הקב"ה מכסא דין לכסא רחמים.

כיצד מגיעים לדרגה זו המסוגלת להשפיע בעולמות העליונים? דרגה זו ניתן להשיג כאשר האדם יהיה מוכן לשעבד את ליבו לעבודת ה' מתוך תחושה של "ליבי חלל בקרבי". תחושה זו תכין את האדם למפגש הישיר ותכשירו לתת מענה לשאלת הקב"ה את האדם "אייכה".

ראש השנה היא ההזדמנות לכל אדם לענות לקב"ה "הנני". מפני שביום זה יכול האדם לבטא יחד עם קול השופר את הקול הפנימי והצלול "הנני" הבא מנהמת ליבו. קול השופר המתמזג עם הקול הפנימי של האדם הוא הקול הנכנס והופך לרצון לפני ה'.

ברכת השופרות הנאמרת בתפילת המוסף מסתיימת במילים "כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה, ואין דומה לך". מה ההסבר "ואין דומה לך"? אלא רק הקב"ה יכול לשמוע ולהאזין למה שאין יצור אנושי יכול לשמוע והוא הקול הפנימי של האדם המצטרף לקול השופר.

רמז נוסף ניתן ללמוד על הקול הפנימי המסוגל להבקיע שערים מדברי הגמרא¹² המבררת מהיכן אנו למדים שהתרועה היא יבבה "יום תרועה... דאימיה דסיסרא שנאמר בעד החלון נשקפה ותייבב אם סיסרא". ומוסיף התוספות, שאת מספר התקיעות נלמד מאם סיסרא "כנגד מאה פעיות דפעמיא אם סיסרא". ורבים השואלים מדוע משמש בכי של אם סיסרא להבנת היבבה? אלא מאם סיסרא למדים מהו בכי פנימי, בכי היוצא מעומק הלב של אם החרדה לגורל בנה.

הגמרא¹³ שואלת: מדוע בראש השנה מריעים תוקעים ומריעים בתקיעות מיושב (לפני תפילת מוסף) ומעומד (בתפילת מוסף)? ומתרצת הגמרא "כדי לבלבל את השטן" ומדוע השטן מתבלבל? מפני ששומע את קול השופר (רש"י ותוספות שם מתרצים מדוע). נמשיך לשאול, מה הגורם לשטן להכנע בשמיעת קול השופר ולהפסיק לקטרג על עם ישראל? אלא כשהשטן מבחין בקול הפנימי של האדם המתמזג עם קול השופר חושש מקול זה המסוגל להבקיע שערים לפני ה', אשר יעביר את הקב"ה מכסא דין לכסא רחמים.

12. ר"ה דף לג:

13. ר"ה דף טז:

בכל מערכת החגים התורה מפרטת את שם החג מהותו ומשמעותו, כי כל חג כולל את כל עם ישראל לחיוב של עשייה ומחשבה אחת. לא כן ראש השנה, שאין התורה מציינת את שמו ואת מהותו, כדי להדגיש את עבודת הפרט ביום הזה. עבודת הפרט היא עבודה אינדוודואלית אשר כל אחד מביט ומכין את עצמו לקראת החיבור עם הקב"ה מתוך רחשי ליבו לפי מעלתו ודרגתו.

בראש השנה אנו מגלים את מלכות ה' בעולם, בגילוי זה מתפרסמת מלכותו "וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה". פרסום ממלכת ה' בעולם היא תביא את הגאולה העתידית "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים מארץ אשור והנדחים מארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים"¹⁴.